



Sygn. akt II ZK 75/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

SSN Paweł Wojciechowski

Protokolant Karolina Majewska

przy udziale Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych r.pr. A. K.

w sprawie radcy prawnego **D. F.** obwinionego o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w zw. z art. 6 i 11 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 lutego 2023 r., kasacji Ministra Sprawiedliwości od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z 15 listopada 2021 r., sygn. akt WO-119/21, uchylającego orzeczenie Okręgowego Sadu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w Poznaniu z 8 kwietnia 2021 r., sygn. akt OSD 5/21 i umarzającego postępowanie dyscyplinarne, na podstawie art. 537 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych

uchyla zaskarżone orzeczenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z 15 listopada 2021 r., sygn. akt

WO-119/21 i przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w Poznaniu wszczął postępowanie dyscyplinarne, w związku z zawiadomieniem Prokuratury w P., dotyczącym postępowania karnego prowadzonego przeciwko radcy prawnemu D. F., oskarżonemu o znieważenie 20 listopada 2015 r. słowami powszechnie uznanymi za obelżywe funkcjonariusza policji, podczas i w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych, tj. o przestępstwo z art. 226 § 1 k.k.

Postanowieniem z 3 czerwca 2016 r. Sąd Rejonowy Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu Wydział III Karny, w sprawie o sygn. akt III K 93/16, na podstawie art. 59a k.k. przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. umorzył postępowanie karne przeciwko r. pr. D. F..

Okręgowy Sąd Dyscyplinarny przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych w P. orzeczeniem z 16 kwietnia 2018 r. uznał obwinionego r. pr. D. F. za winnego popełnienia przewinienia dyscyplinarnego polegającego na tym, że 20 listopada 2015 r., podczas interwencji policji zachowywał się agresywnie i w stosunku do sierż. szt. B. R., używał słów powszechnie używanych za wulgarne i obraźliwe, czym znieważał go podczas i w związku z wykonywaniem czynności służbowych, tj. popełnienia przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 64 ust. 1 pkt 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w zw. z art. 11 ust. 1 i 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego i wymierzył mu karę upomnienia.

Odwołanie od powyższego orzeczenia wniósł obwiniony.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny w Warszawie orzeczeniem z 27 lutego 2019 r. zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że obniżył wysokość zasądzonych od obwinionego kosztów postępowania, a w pozostałym zakresie utrzymał zaskarżone orzeczenie w mocy oraz obciążył obwinionego kosztami postępowania odwoławczego.

Od powyższego orzeczenia kasację wniósł obwiniony, który zaskarżył je w całości na swoją korzyść.

Sąd Najwyższy wyrokiem z 10 września 2019 r., w sprawie o sygn. akt II DSI 52/19, na podstawie art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k., art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 74¹ ust. 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych uchylił orzeczenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z 27 lutego 2019 r. sygn. akt WO 123/18 oraz orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych w P. z 16 kwietnia 2018 r. sygn. akt OSD 20/18 i na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 74¹ ust. 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, umorzył postępowanie dyscyplinarne, wobec braku skargi uprawnionego oskarżyciela.

Sąd Najwyższy wskazał, że w toku postępowania dyscyplinarnego przed rzecznikiem dyscyplinarnym, obwiniony został przesłuchany w charakterze obwinionego i pouczony o przysługujących mu uprawnieniach, bez uprzedniego sporządzenia i ogłoszenia mu postanowienia o przedstawieniu zarzutów. Zatem w związku z niesporządzeniem i nieogłoszeniem postanowienia o przedstawieniu zarzutu radcy prawnemu, mimo przesłuchania go w charakterze obwinionego, nie doszło do prawidłowego i skutecznego przekształcenia postępowania dyscyplinarnego z fazy *in rem* w fazę *in personam*. Tym samym rzecznik dyscyplinarny nie zyskał legitymacji do zainicjowania postępowania przed sądem dyscyplinarnym. Skazanie radcy prawnego D. F. w sytuacji wystąpienia negatywnej przesłanki procesowej w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela stanowiło bezwzględną przyczynę odwoławczą, która przesądziła o konieczności uchylenia orzeczeń dotkniętych tą wadą. Ujemna przesłanka procesowa (brak skargi uprawnionego oskarżyciela) była w ocenie Sądu Najwyższego okolicznością wyłączającą postępowanie, której zaistnienie musiało skutkować umorzeniem postępowania dyscyplinarnego w sprawie. Sąd Najwyższy zaznaczył, że negatywna przesłanka procesowa w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela dotyczy wyłącznie sądowego stadium postępowania, natomiast nie odnosi się do postępowania przygotowawczego-dochodzenia dyscyplinarnego. Sąd wskazał, że w przypadku prawidłowego ukształtowania

postępowania dyscyplinarnego w stosunku do obwinionego o ten sam czyn, w szczególności sporządzenia i ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutu, a następnie przesłuchania radcy prawnego w charakterze obwinionego, dalsze postępowanie dyscyplinarne, w tym postępowanie przed sądem dyscyplinarnym, stanie się dopuszczalne.

Następnie, 29 maja 2020 r. Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w P. wydał postanowienie o przedstawieniu zarzutów, które zostało doręczone obwinionemu 13 sierpnia 2020 r.

W dalszej kolejności, 2 lutego 2021 r. Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w P. skierował do Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w P. wniosek o ukaranie obwinionego.

Orzeczeniem z 8 kwietnia 2021 r. Okręgowy Sąd Dyscyplinarny przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych w P. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu przewinienia dyscyplinarnego, wymierzył mu karę upomnienia oraz obciążył obwinionego kosztami postępowania dyscyplinarnego.

Od powyższego orzeczenia odwołanie wniósł obwiniony, zaskarżając je w całości.

Orzeczeniem z 15 listopada 2021 r. Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie uchylił zaskarżone orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w P. z dnia 8 kwietnia 2021 r. w sprawie o sygn. akt: OSD 5/21 i na podstawie art. 439 § 1 pkt 9 w zw. z art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k., umorzył postępowanie dyscyplinarne.

W uzasadnieniu Wyższy Sąd Dyscyplinarny podkreślił, że odwołanie obwinionego okazało się zasadne, jednak nie z przyczyn w nim wskazanych.

W treści uzasadnienia Sąd Dyscyplinarny wskazał, że po zwrocie akt sprawy do Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w P., Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego OIRP w P. pismem z 15 maja 2020 r. wezwał r. pr. D. F. do stawienia się w Okręgowej Izbie Radców Prawnych celem

przedstawienia zarzutów, w związku z prowadzonym dochodzeniem w ramach postępowania dyscyplinarnego. Wobec usprawiedliwionego niestawiennictwa obwinionego, Zastępcą Rzecznika Dyscyplinarnego, pismem z 30 czerwca 2020 r. ponownie wezwał obwinionego. W związku z nieusprawiedliwionym niestawieniem się przez r. pr. D. F., Zastępcą Rzecznika Dyscyplinarnego OIRP w P. przesłał mu postanowienie o przedstawieniu zarzutów wraz z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie.

W ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego zarówno pismo z 15 maja 2020 r., jak i pismo z 30 czerwca 2020 r., nie spełniały wymogu przewidzianego art. 327 k.p.k., gdyż nie posiadały formy postanowienia, w przedmiocie podjęcia postępowania umorzonego w fazie *in rem*. Podjęcie takiego postępowania powinno natomiast nastąpić niezwłocznie po wypłynięciu akt sprawy do Okręgowej Izby Radców Prawnych w P. i posiadać formę postanowienia o wszczęciu dochodzenia, zgodnie z art. 67² pkt. 1 ustawy o radcach prawnych.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny uznał, że postanowienie takie w niniejszej sprawie nie zostało wydane, zatem prawo do skargi nie zostało odzyskane w sposób przewidziany przez procedurę, co w konsekwencji stanowiło podstawę do przyjęcia, że brak tego rodzaju stanowi jedną z ujemnych przesłanek procesowych. Sąd uznał, że konsumpcja skargi publicznej stanowi ujemną przesłankę procesową o której mowa w art. 17 § 1 pkt. 11 k.p.k., co oznacza, że w przedmiotowej sprawie zaszła inna okoliczność wyłączająca ściganie.

Orzeczenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie z 15 listopada 2021 r. zaskarżył Minister Sprawiedliwości, w całości na niekorzyść obwinionego.

Zaskarżonemu rozstrzygnięciu zarzucił mające istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia rażące naruszenie prawa, a to naruszenie art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. w zw. z art. 327 § 2 k.p.k. w zw. z art. 71 § 1 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych, co skutkowało w konsekwencji zastosowaniem art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. i umorzeniem postępowania dyscyplinarnego, poprzez ich błędne zastosowanie i przyjęcie, iż w ramach przedmiotowego postępowania

doszło do uchybienia proceduralnego w postaci braku wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów dyscyplinarnych obwinionemu, przez co oskarżyciel nie był uprawniony do wniesienia skargi do sądu dyscyplinarnego, co skutkowało zaistnieniem negatywnej przesłanki procesowej, w sytuacji gdy w rzeczywistości podjęte przez rzecznika dyscyplinarnego działania polegające na wezwaniu obwinionego celem przedstawienia zarzutów oraz skierowaniu ich do niego korespondencyjnie należy uznać za wyczerpujące wymogi ustawowe do skutecznego skierowania skargi na drogę postępowania sądowego.

Podnosząc ten zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest zasadna.

Zaskarżone orzeczenie podlega uchyleniu wobec wprowadzenia negatywnej przesłanki procesowej, która w sprawie nie wystąpiła.

Podstawowa sprzeczność wynika z umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. i z jednoczesnego wskazania na dalsze rozpoznawanie sprawy, przy czym rzeczą oskarżyciela ma być *„usunięcie dotychczasowej przeszkody procesowej”*.

Rzecz jednak w tym, że Wyższy Sąd Dyscyplinarny niezasadnie upatruje tej *„przeszkody procesowej”* w naruszeniu art. 327 § 2 k.p.k. Przepis ten dotyczy wznowienia prawomocnie umorzonego postępowania przygotowawczego, co w tej sprawie jest bezprzedmiotowe, gdyż postępowanie przedsądowe nigdy nie było umorzone. Nie było umorzone na pierwszym etapie, czyli przed rozpoznaniem w tej sprawie kasacji obwinionego przez Sąd Najwyższy wyrokiem z 10 września 2019 r., w sprawie o sygn. akt II DSI 52/19. Sąd Najwyższy umorzył postępowanie dyscyplinarne na etapie sądowym wobec braku przedstawienia obwinionemu zarzutów na etapie przedsądowym (przygotowawczym), przyjmując, że jest to

równoznaczne z brakiem skargi uprawnionego oskarżyciela w rozumieniu – art. 439 § 1 pkt 9 w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.

Po tym orzeczeniu Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego zasadnie skupił się na przedstawieniu obwinionemu zarzutów, zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego. Po wyroku Sądu Najwyższego nie było jednak potrzeby wznowienia postępowania przygotowawczego, bo wcześniej nie zostało umorzone.

Z samej konstrukcji art. 327 § 2 k.p.k. wynika, że prawomocnie umorzone postępowanie przygotowawcze wznawia się przeciwko osobie, która występowała w charakterze podejrzanego. Skoro D. F. nie przedstawiono zarzutów, jak wskazał Sąd Najwyższy, to postępowanie dyscyplinarne mogło być dalej prowadzone i dlatego zarzut naruszenia tego przepisu jest bezprzedmiotowy.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny nie rozpoznał wszystkich zarzutów odwołania obwinionego od orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego, natomiast niezasadnie wprowadził negatywną przesłankę procesową, gdyż po wyroku Sądu Najwyższego sprawa podlegała dalszemu rozpoznaniu i nie było podstaw do stosowania art. 327 § 2 k.p.k.

Zasadny jest zatem zarzut kasacji naruszenia art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. w zw. z art. 327 § 2 k.p.k. w zw. z art. 71 § 1 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w zw. z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k., choć w głównej części kontestuje przyjęcie, że nie doszło do wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów dyscyplinarnych obwinionemu, gdyż podjęte przez rzecznika dyscyplinarnego działania polegające na wezwaniu obwinionego celem przedstawienia zarzutów oraz skierowaniu ich do niego korespondencyjnie należy uznać za wyczerpujące wymogi ustawowe do skutecznego skierowania skargi na drogę postępowania sądowego. Tę drugą kwestię, czyli przedstawienie zarzutów, Wyższy Sąd Dyscyplinarny w istocie pominął w uzasadnieniu. Sąd Najwyższy ze względu na brak oceny w tym zakresie, a przede wszystkim ze względu na brak rozpoznania wszystkich zarzutów odwołania obwinionego od wyroku Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego, nie wypowiada się w tej kwestii, gdyż w takiej sytuacji sprawa wymaga ponownego rozpoznania przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny.

Niemniej Sąd Najwyższy zwraca uwagę na treść art. 68³ § 3 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, zgodnie z którym w przypadku nieusprawiedliwionego niestawiennictwa obwinionego odpis postanowienia o przedstawieniu zarzutów rzecznik dyscyplinarny doręcza mu na piśmie, co zastępuje ogłoszenie.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji, na podstawie art. 537 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych.